

Supported Employment

Ett samverkansprojekt mellan försäkringskassan,
arbetsförmedlingen, socialpsykiatri och
psykiatri.

Årsrapport 2006
2006-05-01 – 2006-12-31

Rapporten sammanställd av:
Patrik Carlsson
Projektledare
Umeå Socialpsykiatri

Årsrapport 2006

Inledning

Rapporten består av tre delar. Den första delen är en övergripande beskrivning av projektets fortskridande och den metod för rehabilitering som används. Den beskriver även upplevda styrkor och svagheter som ledning och medarbetare identifierat under projektiden. Del ett bygger på information från klienter, möten samt de olika samverkansparternas åsikter och beskrivningar av problem.

Den andra delen är en kvantitativ sammanställning av de enkäter som klienter och handledare oberoende av varandra svarat på. Sammanställningen ger en bild av förväntningar på individen i projektet samt individens förväntningar på vad projektet kommer att leda till. Enkätsvaren ger även en översiktlig bild av klienternas livssituation.

del 1

Beskrivning av målgruppen

Generell beskrivning

Målgrupp är unga vuxna mellan 18-30 år med betydande och långvarigt funktionshinder p.g.a. psykisk sjukdom där funktionshindret ger påtagliga konsekvenser i det dagliga livet. Individens möjlighet att på egen hand komma ut på arbetsmarknaden är starkt begränsade p.g.a. funktionshindret. Psykisk sjukdom och även samhällets fördomar kan vara oöverstigliga hinder för att individen på egen hand skall kunna få ett arbete. Personer i målgruppen har sedan kortare eller längre tid kontakt med psykiatri. Det är vanligt att klienten försörjer sig genom sjukskrivning och sjuk och aktivitetsersättning alternativt försörjningsstöd.

När det gäller omfattningen av funktionshindret så finns det en stor variation i målgruppen. Supported Employment metoden utesluter inte personer med en långa sjukskrivningsperiod vilket ofta innebär att stödet inledningsvis behöver vara mer omfattande. Det kan innebära täta kontakter med kontaktansvarig på psykiatri samt ansvarig läkare. Det är viktigt att individen kan få adekvat och snabb hjälp om och när hälsan sviktar t.ex. under en arbetsträningsperiod.

Långvarig isolering kan vara en problematik för personer i målgruppen. Det innebär att för vissa kan steget till en arbetsträning vara litet, medan hos andra kan behovet vara att stödet inledningsvis måste läggas upp så att individen stegvis tar sig ur isolering. Detta måste få ta olika lång tid för olika personer då det är stora individuella skillnader i mående och vart var och en befinner sig i sin återhämtningsprocess.

Beskrivning av klienter i projektet

Klientgruppen består av 43 personer. Inledningsvis har en större andel män visat intresse för projektet, detta har dock svängt en aning till kvinnornas fördel. Då vi har ett uttalat jämställdhetsperspektiv på våra intagningar sker en viss selektering för att uppnå detta. Könsfördelningen är för närvarande ungefär 60/40 till männens fördel. I början av projektiden hade vi ingen uttalad åldersgräns, då arbetade vi utifrån de vidare begreppet unga vuxna. Under projektiden fastställdes åldern till 18-30 år, att vi tidigare tog in klienter äldre än 30 år gör att dessa kommer att hålla uppe medelåldern under en tid.

Våra erfarenheter är att den yngre delen av gruppen många gånger helt eller delvis saknar arbetslivserfarenhet och behöver i regel omfattande insatser. De i gruppen som hör till de äldre har många gånger en bakgrund i någon form av arbete, de har även i regel en större förståelse för vad arbetslivet förväntar sig av dem och därmed oftast en bättre beredskap än de yngre klienterna.

Genomförande och process

Klientens väg mot arbete

Steg 1. Utifrån intresseanmälan från individen själv gör rekryteringsgruppen en bedömning och tar beslut om vilka som skall erbjudas att delta i arbetsinriktad rehabilitering i form av Supported Employment. Ett medicinskt utlåtande ligger alltid som grund för beslut. I rekryteringsgruppen finns representanter från psykiatrin, försäkringskassan och socialpsykiatrin.

Rekryteringsgruppen är en konstellation som funnits redan innan projektet. Det är i stort sett samma personer i gruppen nu som då och de har redan ett väl utvecklat samarbete. Planer på att inkludera representanter från arbetsförmedlingen i detta steg finns. Syftet med arbetsförmedlingens deltagande är i huvudsak att delge de övriga samarbetsparterna relevant information från den egna organisationen samt att själv ta del av projektets utveckling. Rekryteringsgruppen bedöms vara det bästa forumet för detta då alla samverkansparter finns samlade och träffas kontinuerligt.

Steg 2. När en individ tackat ja och vill ha stöd från Supported Employment görs en kartläggning av individens behov, hinder, förmågor och egna önskemål. Tidigare anställningar och utbildningar sammanställs.

Formen för steg två har vi arbetat efter sedan ett antal år tillbaka, vad vi gör nu är att hitta ett mer uniformt sätt att genomföra kartläggningsarbetet, dels för att säkerställa en jämnare kvalitet på kartläggningen, men även att göra kartläggningsmaterialet användbart för arbetsförmedlingen när klienterna aktualiseras för FAROS. Vi har därför anpassat vår befintliga kartläggningsmall till arbetsförmedlingens krav på innehåll.

Steg 3. Individen erbjuds att gå introduktionsprogrammet som pågår under 8 veckor. Introduktionen består bl.a. av studiebesök i grupp, friskvård samt att personen får lära sig skriva CV på dator. Förberedelse för att gå ut på arbetsträning görs under tiden individen går introduktionsprogrammet¹.

Detta steg är en ny konstruktion. Erfarenheter vi har från tidigare arbete med denna målgrupp har visat att efter många gånger långa perioder av isolering och frånvaro från arbetsmarknaden gör att steget till arbetsmarknaden blir stort. Huvudsyftet för introduktionsprogrammet är att bryta isoleringen och både praktiskt och teoretiskt förbereda klienterna för en arbetsträningsplats. Vi har genomfört ett antal introduktionsprogram under projektiden, varje enskilt program har utvärderats och resultatet har visat att klienterna upplever en stor trygghet i gruppen och då innehållet har anpassats efter den aktuella

¹ Programbeskrivning i bilaga

klientgruppens behov och önskemål upplevs innehållet relevant och användbart för en framtida arbetsroll.

Steg 4. Arbetsprövning på öppna arbetsmarknaden påbörjas med stöd av SE handledare. Detta steg kan pågå under kortare eller längre tid beroende på individen. När urvalskriterierna för samverkan försäkringskassan och arbetsförmedlingen enligt FAROS modell är uppfyllda initiera försäkringskassans handläggare samverkan med ansvarig handläggare på arbetsförmedlingen.

Under den aktuella perioden har vi inte sett några effekter av samverkan med arbetsförmedlingen i detta steg då vi ännu inte har någon klient som aktualiserats i FAROS. Ett antal klienter är dock ute på arbetsplatser och är aktuella för någon form av anställning och blir därmed de första att provas i samverkan med arbetsförmedlingen.

Steg 5. i fortsatt samverkan enligt FAROS modell. Samordnaren på FK ansvarar för att nödvändiga personer bistår i processen.

Steg 6: Anställning på öppna arbetsmarknaden. Arbete med fortlöpande individuellt stöd från S.E handledare när behov föreligger. Stödet till individen läggs upp utifrån individuella behov och de behov av handledning som identifieras på respektive arbetsplats. Från början görs uppföljningar ofta och när personen är i gång mera sällan och vid behov. Kontaktansvarig person från psykiatrin deltar i uppföljningar i mån av behov.

Se även översiktlig processkarta i bilaga

Beskrivning av personalen

Den grupp som arbetar som Supported Employment handledare består i dag av fem personer. Gruppen har en samlad kompetens som täcker in stora delar av de teoretiska och praktiska områden vi bedömer nödvändiga för att tillgodose de krav som ställs utifrån uppdraget. Då klientarbete i stor utsträckning bygger på personliga relationer och tillit är en variation i kön, ålder och personlighet en viktig faktor för att nå framgång för klienterna. Det har därför varit en medveten rekryteringsstrategi att sträva efter en så heterogen arbetsgrupp som möjligt, vilket vi anser att vi lyckats med.

När det gäller det vi ovan kallar introduktionsprogrammet har vi en speciell grupp med tre personer som ansvarar för den delen. Den gruppen består av en före detta SE handledare som har huvudansvaret, de övriga två i gruppen har egna erfarenheter av psykisk ohälsa och bistår med sina erfarenheter och kunskaper i de delar som är aktuella.

De formella kompetenserna som finns i gruppen är socionom, arbetsterapeut, syokonsulent, beteendevetare med examen i psykologi samt mentalskötare med erfarenhet av arbete med missbruksproblematik. En av våra nyrekryterade handledare har sin senaste anställning som handläggare hos försäkringskassan med arbetsuppgifter som handläggning av rehabiliteringsärenden. Det har visat sig vara en stor tillgång att någon av handledarna har praktisk erfarenhet av försäkringskassans arbete. Gemensamt för alla är att de är utbildade i metoden Supported Employment via Örebro universitet.

Beskrivning av organisationen

Supported Employment bedrivs idag inom ramen för en intraprenad inom Socialtjänsten i Umeå. Samverkan kring enskilda individer sker på handläggarnivå där namngivna personer från socialpsykiatri, försäkringskassan och psykiatriska kliniken samverkar och ansvarar för att bl.a. göra ett urval när det gäller vilka individer som skall ingå och få stöd. Ansvaret för arbetsledningen för Supported Employment har idag enhetschef tillika projektledare inom socialpsykiatri.

Kritik som framkommit som hör till organisationen handlar i stora delar om projektets styrning och karaktär. När det gäller styrning så upplevs en brist på ledarresurser. Detta upplevs av många som otillräckligt och det finns en tydlig önskan om en större närvaro av projektledaren ute i verksamheterna.

Upplevelserna av en otydlighet i samverkansformerna samt i metoden för rehabilitering finns. Detta framställs som frustrerande och ibland svårhanterligt, främst när trögheten mellan samverkansparterna drabbar den enskilde klienten. Detta får nog ses som en naturlig del i den process vi för närvarande befinner oss i. Att forma en samverkan där flera aktörer med sinsemellan olika perspektiv är inblandade ställer stora krav på tålamod och tro på ett lyckat resultat. Vi befinner oss nu i början av projektet och de förbättringsområden vi identifierat bör inte utgöra några större hinder för projektets resultat.

Samverkan och samordning med andra aktörer

Personalen som skall samverka kring individer med psykiska funktionshinder bör ha olika kompetenser beroende på vilken stödfunktion man har. Det kan t ex innebära att läkare och kontaktansvarig på psykiatri med medicinsk kompetens ger stöd till individen när det gäller medicinsk behandling samt initierar och stöder i rehabiliteringsprocessen. När det gäller stöd från försäkringskassan är det handläggarkompetens som behövs och kunskaper kring lagstiftning m.m. Arbetsförmedlingen bidrar med sin kompetens om arbetsmarknadsläget samt hjälp till klient och SE handledare när det blir aktuellt för någon typ av anställning för klienten.

Som nämnts ovan har delar av samverkansorganisationen funnits sedan ett antal år tillbaka, personalen som arbetar i samverkan känner varandra sedan länge och har ett gott samarbete. För att de skyddsnet som utgörs av samtliga samverkanspartner skall vara effektivt krävs att de som behövs för att lösa ett problem förknippat med klientens rehabilitering är reaktionssnabba och sluter upp när klienten har behov av detta.

När det gäller psykiatrins reaktionsförmåga får man anse att upplevelsen av den generellt är god. Det finns dock undantag där klientens kontaktansvarige från psykiatri inte prioriterat samverkan och inte deltagit i önskvärd omfattning i klientens rehabilitering. Tänkbara konsekvenser av detta är en otydlighet för klienten, handledaren riskerar att få rollen som behandlare i avsaknad av psykiatrisk kontakt och de i sin tur kan påverka rehabiliteringen.

Samverkan med försäkringskassans handläggare är som nämnts väl etablerat. Det vi ser som en stor fara för projektet är sårbarheten i att endast en handläggare har kunskap och insikt i projektet. Handläggaren i fråga har lång erfarenhet av målgruppen och ett stort kunnande. Till det kommer den viktiga nyckelroll som försäkringskassans handläggare har för klienten. Handläggaren finansieras till stora delar av projektmedel men ett problem som vi ser det är att renodla handläggarens uppdrag så att tiden kan vikas till de klienter och kringarbete som rör projektet. Samtal med berörda personer samt chefer har förts och har resulterat i en tydligare uppdragsbeskrivning för försäkringskassans handläggare. Upplevelsen från de övriga projektmedlemmarna är dock att handläggaren i fråga är överbelastad och äventyrar därmed klienternas möjligheter till snabb handläggning. Denna sårbarhet utgör projektets svaga länk!

Arbetsförmedlingens uppdrag är att stötta klienten samt SE handledaren när klienten uppvisat en arbetsförmåga och motivation som gör det möjligt att ingå i FAROS samverkan. Arbetsförmedlingen kommer med andra ord in relativt sent i processen. Detta har medfört att de inte funnits med aktivt från projektets början till skillnad från övriga samverkansparter. Det projektet har förlorat på det är den informella relationen mellan projektets övriga aktörer samt ett gemensamt forum för dem som arbetar närmast klienten.

I projektets inledning erbjöds samtliga parter att delta i en Supported Employment utbildning anordnad av Örebro Universitet. Utbildningen omfattade 5 universitetspoäng och pågick under en termin. Kommunen, försäkringskassan och psykiatrin fans representerade med deltagare. Utbildningen gav en fördjupad kunskap i metoden Supported Employment, det gavs även utrymme att diskutera klientarbete utifrån de olika parternas perspektiv. Detta har medfört en ökad förståelse för varandras uppdrag och arbetssituationer. Önskvärt hade varit att arbetsförmedlingen varit representerat för att delge sin vinkling och därmed få ett helhetsperspektiv.

För att stärka samverkan ytterligare har vi planerat in seminarium där de som arbetar närmast klienterna möts för att diskutera konkreta problem och ärenden som är aktuella samt att utvärdera och förbättra vårt arbete. Vi har anordnat liknande seminarium där vi riktat oss mot psykiatrin personal. Huvudsyftet med detta var att i dialog sprida information om projektet samt metoden Supported Employment

Brukarinflytande/Klientinflytande

Det vi gör för att uppmåna till ökat inflytande i rehabiliteringsarbetet är att införa det vi valt att kalla arbetsplatsträffar. Dessa träffar leds av klienterna själva, utan medverkan från någon personal. Syftet med arbetsplatsträffarna är dels att ge klienterna ett eget forum där de kan lyfta frågeställningar som kan upplevas som problem eller frågor som de gemensamt vill ha svar på från handledare eller projektledning. Ett annat syfte är att ge klienterna tillfälle att träna mötesteknik för att förbereda sig för arbetslivet. Utifrån dessa möten lyfts frågeställningar klienterna kan tänkas ha till det forum där det hör hemma. Det kan vara handledarnas egna möten med varandra eller till projektledningens styrgrupp.

Klienternas arbetsplatsträffar har visat sig vara ett uppskattat inslag av alla inblandade, för klienterna det naturliga i att tillsammans få möjligheten att ge sin syn på vårt arbete och sina upplevelser. För oss professionella att få återkoppling på det arbete vi utför och därmed ge oss möjligheter att anpassa oss efter klientens behov.

För övrigt bygger metoden Supported Employment på att handledarna arbetar på klientens uppdrag. Handledarna skall mer ha funktionen av hjälpmedel för klienten att uppnå de egna uppsatta mål de har med sin rehabilitering.

Resultat

Vid årsskiftet bestod projektets klientgrupp av 43 personer. Av dessa var 25 män med en medelålder på 37 år. Den kvinnliga delen bestod av 18 personer med en medelålder av 33 år. Totalt befinner sig 12 klienter i arbetsträning eller studier. För de som studerar handlar de främst om kunskapsluckor som identifierats under rehabiliteringsprocessen. Av dessa står 3 klienter inför ett troligt anställningsavtal där förhandlingar inletts med arbetsgivaren. De återstående 31 klienterna har kommit olika långt i någon del av kartlägningsprocessen.

Del 2

Sammanställning av Sus enkäter SE-projektet

Totalt är det för 21 deltagarna som det finns besvarade enkäter från både handläggare och deltagare. Det stora bortfallet förklaras delvis av att många av deltagarna mått för dåligt för att svara på enkäten. 14 av dem som svarat är män med en snittålder på 35 år och 7 är kvinnor med en snittålder på 29 år

Svar M1-X för handläggare

Fråga 1. Förväntat resultat för individen

	Män	Kvinnor	totalt
Kommer att återgå till arbete	0	0	0
Kommer att fortsätta/återgå till sin ordinarie arbetsgivare med nya arbetsuppgifter.	0	0	0
Kommer att börja ett nytt arbete utan omskolning	5	4	9
Kommer att få ett arbete med lönesubvention	6	0	6
Börjar utbildning/omskolning	0	0	0
För en ökad motivation att delta i andra rehab-insatser eller att börjar arbeta/studera	3	3	6
Annat	0	0	0

Kommentar: För den absoluta majoriteten förväntar sig ordinarie handläggare att individen skall få arbete, med eller utan subvention. Dock ser ordinarie handläggare insatsen som motivationshöjande för så många som sex individer. Handläggarens förväntning verkar i stort stämma överens med individernas egna förväntningar på insatsen. Se fråga 9 (enkät för deltagare)

Fråga 2 Hur tror du att individens situation är om två år

	Män	Kvinnor	totalt
--	-----	---------	--------

Arbetar heltid	5	2	7
Arbetar deltid	8	5	13
Arbetslös med A-kassa	0	0	0
Arbetslös med ekonomiskt bistånd från kommunen	0	0	0
Studera	0	0	0
Är helt sjukskriven	0	0	0
Uppbär sjukersättning/akt ersättning	0	0	0
är sjukskriven på deltid	0	0	0

Kommentar: För den absoluta majoriteten förväntar sig ordinarie handläggare att individen skall arbeta om två år. För majoriteten är också förväntningen deltidsarbete. Även detta stämmer väl överens med deltagarnas egna förväntningar.

Svar M1-X för Deltagare

Fråga 1 (Hushållstyp)

	Män	Kvinnor	totalt
Ensamstående utan barn	10	3	13
Ensamstående med barn (0-19 år)	1	0	1
Sammanboende utan barn	3	2	5
Sammanboende med barn (0-19 år)	0	2	2

Kommentar: Majoriteten är ensamstående med eller utan barn, de flesta utan.

Fråga 2 (Utbildning)

	Män	Kvinnor	totalt
Folkskola	0	0	0
Grundskola -9 år	1	0	1
Gymnasium 0-2 år	1	2	3
Gymnasium 3- år	5	2	7
Eftergym. Utbildning mindre än 3 år	6	1	7
Eftergym. Utbildning mer än 3 år	1	2	3
Forskarutbildning	0	0	0

Kommentar: Gruppen har relativt hög utbildningsnivå då cirka hälften har högskoleutbildning.

Fråga 3 (ohälsa och missbruksproblem)

	Män	Kvinnor	totalt
Ingen bidragande orsak till insatsen	2	1	3
Fysiska besvär	0	0	0
psykiska besvär	9	5	14

Missbruksproblem	0	0	0
Fysiska och psykiska besvär	3	2	5
Fysiska besvär och missbruksproblem	0	0	0
Psykiska besvär och missbruksproblem	0	0	0
Fysiska, psykiska besvär och missbruksproblem	0	0	0

Kommentar: Två personer har uppgett att det inte finns någon ohälsorsak till insatsen. 14 personer anger psykiska orsaker och fem personer både fysiska och psykiska orsaker. Detta stämmer väl överens om de urvalskriterier som gäller för deltagande i projektet.

Fråga 5 (Annat arbetshinder)

	Män	Kvinnor	totalt
Ingen bidragande orsak till insatsen	6	5	11
Bristande utbildning/yrkeserfarenhet	3	2	5
Språksvårigheter	0	0	0
Kulturella faktorer/sociala svårigheter	1	0	1
Bristande utbildning/yrkeserfarenhet och språksvårigheter	0	0	0
Bristande utbildning/yrkeserfarenhet och kulturella/sociala faktorer	1	0	1
Annat	3	0	3

Kommentar: 11 personer uppger inga andra arbetshinder. Dock uppger fem personer bristande utbildning/yrkeserfarenhet som ett hinder. Man kan anta att det är brist på erfarenhet som är det man avser. En person ser förutom detta kulturella/sociala faktorer som ett hinder.

Fråga 6 (Huvudsaklig sysselsättning före insatsen)

	Män	Kvinnor	totalt
Förvärvsarbetande	1	1	2
Arbetssökande i åtgärd	1	0	1
Arbetssökande utan daglig sysselsättning	0	0	0
Sjuk men i rehabilitering	6	2	8
Sjuk utan daglig sysselsättning	5	4	9
Hemarbetande (exempel barnledig)	0	0	0
Studerande	1	0	1
Annat	0	0	0

Kommentar: Två personer uppger sig komma från ett förvärvsarbete! Detta måste tolkas som att frågan missuppfattats. Åtta personer kommer från annan rehabiliterande åtgärd och nio var sjuka med utan sysselsättning före projektet. En person kom från studier.

Fråga 7 (Hur länge har du varit i behov av stöd av en eller flera aktörer)

	Män	Kvinnor	totalt
Inget behov tidigare	0	0	0
Mindre än 1 år	0	0	0
1 år	0	0	0
2 år	3	0	3
3 år	3	2	5
4 år	1	2	3
5 år	1	0	1
mer än 5 år	6	3	9

Kommentar: Samtliga har varit i behov av samhällsstöd i mer än två år före insatsen, nio av dessa längre än fem år.

Fråga 8 (försörjning månaden före insatsen)

	Män	Kvinnor	totalt
Förvärvsarbete	0	0	0
Förvärvsarbete med lönesubvention	0	0	0
A-kassa	0	0	0
Försörjningsstöd	0	0	0
Utbildningsstöd	0	0	0
Sjukpenning	4	3	7
Sjuk- och aktivitetsersättning	9	4	13
Annat	0	0	0

Kommentar: Alla deltagare är anvisade från försäkringskassan och har haft sjukpenning eller sjuk- och aktivitetsersättning.

Fråga 9 (Vad förväntar du dig att uppnå efter den planerade insatsen)

	Män	Kvinnor	totalt
Att fortsatt återgå till ordinarie arbete	0	0	0
Att börja ett nytt arbete	10	4	14
Att börja utbildning	0	0	0
Att få sysselsättning eller arbetsträning	4	3	7
Jag har ingen förväntan men är positiv till åtgärden	0	0	0
Jag har ingen förväntan och känner mig tvingad att delta	0	0	0
Annat	0	0	0

Kommentar: 14 personer förväntar sig få ett arbete varav 10 på deltid. Ungefär samma förväntan som anvisade handläggare har. Sju personer har en något lägre ambitionsnivå och förväntar sig att få sysselsättning/arbetsträning.

Fråga 10 (Hur tror du att din situation är om två år)

	Män	Kvinnor	totalt
Arbete heltid	6	1	7
Arbete deltid	8	2	10
Arbetslös med A-kassa	0	0	0
Arbetslös med ekonomiskt bistånd från kommunen	0	0	0
Studerande	0	1	1
Är sjukskriven	0	0	0
Uppbär sjuk- och aktivitetsersättning	0	1	1
Annat	0	2	2

Kommentar: Om två år tror 17 personer att de har arbete på hel- eller deltid. Två personer tror att de gör något annat, i båda fallen att vara hemma med barn. En person tror att hon studerar.